

Sygn. akt I ACa 545/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Maciej Dobrzyński /spr./

Sędzia SA – Marzena Konsek-Bitkowska

Sędzia SO del. – Agnieszka Łukaszuk

Protokolant – st. sekr. sąd. Katarzyna Foltak

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z o.o. w likwidacji z siedzibą w W.

przeciwko D. B., S. B. (1) i M. B. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 grudnia 2011 r. sygn. akt XXIV C 793/06

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim w części w ten sposób, że zasądza solidarnie od D. B., S. B. (1) i M. B. (2) na rzecz (...) spółki z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. kwotę 141.205,66 (sto czterdzieści jeden tysięcy dwieście pięć 66/100) złotych;

2. zasądza solidarnie od D. B., S. B. (1) i M. B. (2) na rzecz (...) spółki z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

3. nakazuje pobrać od D. B., S. B. (1) i M. B. (2) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 7.061 (siedem tysięcy sześćdziesiąt jeden) złotych tytułem opłaty od apelacji, od której uiszczenia powód został zwolniony.

I ACa 545/12

UZASADNIENIE

W dniu 19 kwietnia 2002 r. (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. złożyła trzy pozwy o zapłatę skierowane przeciwko pozwanym D. B., M. B. (2) i S. B. (1). Powód zażądał zasądzenia od D. B. kwoty 101.845,28 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 78.083,25 zł od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia zapłaty i od kwoty 29.568,91 zł od dnia 13 marca 2001 r. do dnia zapłaty (sprawa II C 826/02); od M. B. (2) zasądzenia kwoty 107.752,17 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 78.083,25 zł od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia zapłaty i od kwoty 29.568,92 zł od dnia 13 marca 2001 r. do dnia zapłaty (sprawa II C 827/02); od S. B. (1) zasądzenia kwoty 70.315,59 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 46.553,56 zł od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia zapłaty i od kwoty 23.762,03 zł od dnia 13 marca 2001 r. do dnia zapłaty (sprawa II C 828/02).

Zarządzeniem z dnia 19 listopada 2002 r. połączono sprawy o sygn. akt II C 827/02 i sygn. akt II C 828/02 ze sprawą o sygn. akt II C 826/02 (obecnie sygn. akt XXIV C 793/06).

W odpowiedziach na pozew pozwani D. B., M. B. (2) i S. B. (1) wnieśli o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu.

W piśmie procesowym z dnia 27 lutego 2003 r. powód zmodyfikował powództwo w ten sposób, że wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanych D. B., M. B. (2) i S. B. (1) solidarnie kwoty 285.602,99 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi w sposób wskazany w poszczególnych pozwach połączonych do wspólnego rozpoznania.

W piśmie procesowym z dnia 26 maja 2003 r. pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w wersji zmodyfikowanej pismem z dnia 27 lutego 2003 r.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od D. B., M. B. (2) i S. B. (1) solidarnie na rzecz (...) sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. kwotę 155.804,31 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 maja 2003 r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt II) oraz zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami (pkt III).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

D. B., M. B. (2) i S. B. (1) od 1990 r. prowadzili spółkę cywilną pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe (...).M.S. B. (dalej jako: (...)) s.c.). D. B., M. B. (2), S. B. (1) w 1998 r. byli współwłaścicielami nieruchomości położonej w S. przy ul. (...). Na nieruchomości tej w latach 1997-1998 został wybudowany trzypiętrowy budynek mieszkalno-usługowy składający się z trzech segmentów. Według projektu w piwnicy i na parterze tego budynku przewidziano pomieszczenia o charakterze handlowym, a na piętrach pomieszczenia mieszkalne. Cały parter budynku miał być przeznaczony dla (...) s.c. na lokale usługowe. W zakresie kondygnacji położonych powyżej parteru budynek został podzielony w pionie na trzy segmenty, które miały przypaść S. B. (1), D. B. i M. B. (2) na cele mieszkalne. Budową obiektu aż do osiągnięcia stanu surowego zamkniętego zajmował się J. W. (1). W dniu 10 kwietnia 1998 r. przekazał on inwestorom pokryty dachem budynek w stanie surowym zamkniętym w celu kontynuowania prac budowlanych - przeprowadzenia w nim robót wykończeniowych. Przed przekazaniem obiektu pracownicy J. W. (1) usunęli wszelkie usterki zgłoszone przez inwestorów. Między kwietniem a czerwcem 1998 r. na zlecenie (...) s.c. T. D. ze swoimi pracownikami przeprowadził prace mające na celu odwodnienie i odwilgocenie piwnic w budynku przy ul. (...) w S.. Wykonanie prac wykończeniowych w budynku współwłaściciele postanowili powierzyć (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. (dalej jako (...)). Przed podpisaniem umowy przedstawiciele (...) oglądali obiekt, na którym miały być przeprowadzane prace wykończeniowe. Na początku czerwca 1998 r. w piwnicach budynku zalegała woda.

W dniu 3 czerwca 1998 r. D. B., M. B. (2), (...) s.c. reprezentowana przez S. B. (1), jako zamawiający, zawarli z (...), jako wykonawcą umowę nr (...) na roboty wykończeniowe i elewacyjne budynku mieszkalno-handlowego w S. przy ul. (...). Wykonawca zobowiązał się do wykonania robót wykończeniowych i elewacyjnych zgodnie z zakresem prac określonym w załącznikach nr(...) do umowy. W § 2 umowy strony ustaliły termin rozpoczęcia prac na dzień 8 czerwca 1998 r., a termin ich zakończenia na dzień 15 października 1998 r. (pkt 2.1). Postanowiono, że termin realizacji robót może ulec zmianie w przypadku nieterminowego przekazania przez zamawiających dokumentacji technicznej, nieterminowego przekazania obiektu, opóźnień spowodowanych przyczynami ujętymi w pkt 9.1 umowy, zaistnienia siły wyższej zgodnie z § 8 umowy. W umowie zapisano, że termin zakończenia prac może zostać zmieniony wyłącznie aneksem do umowy. Strony uzgodniły wysokość umownej ceny netto bez podatku VAT za realizację zakresu prac zgodnie z umową na kwotę 758.000 zł (pkt 3.1). Zamawiający zobowiązali się dokonać przedpłaty na rzecz wykonawcy w wysokości 90.000 zł w terminie 14 dni od podpisania umowy. Zgodnie z pkt 3.3 rozliczenie za wykonane prace miało następować fakturami VAT oraz rachunkami uproszczonymi wystawionymi przez wykonawcę na podstawie odbioru wykonanych robót w częściach zgodnych z zakresem rzeczowo-finansowym określonym w załączniku nr 3. Fakturowanie miało odbywać się z podziałem na indywidualne rachunki dla każdej z trzech osób

fizycznych oraz (...) s.c., proporcjonalnie do faktycznie poniesionych nakładów rzeczowych na wykonane prace w poszczególnych częściach budynku. Zamawiający byli uprawnieni do potrącania z wystawionych faktur i rachunków wobec wykonawcy 12% ich wartości netto z tytułu przedpłaty aż do chwili całkowitego jej rozliczenia. Należności zamawiających na rzecz wykonawcy miały być uiszczane w ciągu 14 dni od daty otrzymania rachunków. Według pkt 4.1 umowy zamawiający byli zobowiązani udostępnić wykonawcy dwa egzemplarze kompletnej dokumentacji technicznej dla umownego zakresu robót do dnia 8 czerwca 1998 r. Zgodnie z pkt 4.4 przedstawiciel zamawiających miał przystąpić do odbioru robót protokołem odbioru końcowego w zakresie wykonanym przez wykonawcę w ciągu 3 dni od zgłoszenia przez niego faktu wykonania robót. Wykonawca zobowiązał się wykonać roboty zgodnie z dostarczoną dokumentacją techniczną, wskazaniem inspektorów nadzoru oraz zasadami wiedzy technicznej na warunkach wskazanych w umowie. W § 7 umowy zamieszczono postanowienia o karach i odszkodowaniach za niedotrzymanie warunków umowy. Wykonawca był zobowiązany zapłacić zamawiającym karę umowną: w przypadku zawinonego przez niego niedotrzymania terminu wykonania przedmiotu umowy - w wysokości 0,1% wartości umowy za każdy dzień opóźnienia, nie więcej jednak niż 15% całkowitej ceny umownej, za zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze - w wysokości 0,1% wartości umowy za każdy dzień zwłoki, liczone od dnia uzgodnionego przez strony jako termin usunięcia wad. Zamawiający byli zobowiązani zapłacić wykonawcy karę umowną za zwłokę w przekazaniu terenu budowy uniemożliwiająca rozpoczęcie robót w wysokości 0,1% wartości umowy za każdy dzień zwłoki nie więcej jednak niż 15% całkowitej ceny umownej. Według pkt 7.3 umowy, w przypadku odstąpienia przez zamawiających od umowy w trakcie robót z przyczyn niezależnych od wykonawcy zamawiający byli zobowiązani do zapłacenia wykonawcy kary umownej w wysokości 15% wartości umowy. Pkt 7.4 umowy stanowił, że w przypadku konieczności rozwiązania umowy z winy wykonawcy w trakcie jej realizacji wykonawca zapłaci zamawiającym karę umowną w wysokości 15% wartości umowy. Strony postanowiły, że wszelkie zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności (pkt 10.1), a załączniki od nr(...) stanowią integralną część umowy. Załącznikiem(...) był wykaz prac wraz z ich kosztorysem, w załączniku(...) określono przedstawicieli stron, załącznikiem(...) był zakres rzeczowo-finansowy, natomiast załącznik(...) stanowił kalkulację cen dla robót dodatkowych.

Załącznik(...) do umowy stanowił zbiorczy zakres rzeczowo-finansowy wraz z zakresami rzeczowo-finansowymi opracowanymi dla poszczególnych zamawiających. Zakresy te uwzględniały ostateczne oszacowanie prac będących przedmiotem umowy, już po uwzględnieniu zastosowanego przez wykonawcę upustu, z wyszczególnieniem pięciu części robót przypadających na poszczególnych zamawiających. W zbiorczym zakresie odnoszącym się do całości prac podano, że łączna wartość kontraktu wynosi 758.000 zł + VAT i w skład tej sumy wchodziły następujące kwoty: 1) 270.390 zł za roboty budowlane wewnętrzne, 2) 158.820 zł za roboty budowlane zewnętrzne, 3) 144.800 zł za ślusarkę okienną i drzwiową, 4) 146.510 zł za instalację centralnego ogrzewania i wodno-kanalizacyjną, 5) 37.480 zł za oświetlenie wejścia i parteru. W takich samych zakresach rzeczowo-finansowych odnoszących się do D. B. i M. B. (2) podano, że łączna wartość prac na rzecz każdego z tych zamawiających z osobna wynosi 184.230 zł + VAT i obejmuje kwoty: 73.200 zł za roboty budowlane wewnętrzne, 54.830 zł za roboty budowlane zewnętrzne, 25.500 zł za roboty w zakresie ślusarki okiennej i drzwiowej oraz 30.700 zł za roboty w zakresie instalacji c.o. i wod.-kan. W zakresie rzeczowo-finansowym odnoszącym się do S. B. (1) podano, że łączna wartość prac na jego rzecz wynosi 148.050 zł + VAT i obejmuje ona kwoty: 73.200 zł za roboty budowlane wewnętrzne, 18.650 zł za roboty budowlane zewnętrzne, 25.500 zł za roboty w zakresie ślusarki okiennej i drzwiowej oraz 30.700 zł za roboty w zakresie instalacji c.o. i wod.-kan.

Do dnia 8 czerwca 1998 r. zamawiający przekazali (...) obiekt przy ul. (...) w S. w celu przeprowadzenia w nim prac wykończeniowych. W dniu 8 czerwca 1998 r. strona powodowa rozpoczęła roboty określone w umowie nr (...) bez zgłoszenia zamawiającym jakichkolwiek zastrzeżeń. Tego dnia kierownik robót A. C. stwierdziła zaleganie wody w piwnicach budynku na wysokość około 40 cm. W lipcu 1998 r. kontynuowano roboty tynkarskie, wykonano impregnację więźby dachowej oraz docieplenie poddaszy. W sierpniu 1998 r. rozpoczęto roboty posadzkowe. Stwierdzono wówczas ponadnormatywne krzywizny ścian, podciągów, słupów i stropów, co wymagało pogrubienia tynków ścian o około 4 cm oraz tynków sufitów o około 2 cm. Dotyczyło to około 20% wszystkich tynków. Konieczność pogrubienia tynków spowodowała przedłużenie się prac przy tej części robót wykończeniowych. W dniu 18 sierpnia 1998 r. kierownik robót stwierdziła dalsze zaleganie wody w piwnicach, uniemożliwiające wykonywanie prac w tej

części obiektu. We wrześniu 1998 r. rozpoczęto roboty elewacyjne oraz prace przy instalacji wod.-kan. i c.o. Prace przy zakładaniu instalacji c.o. i wod.-kan. utrudniało zaleganie wody w piwnicach. W dniu 12 października 1998 r. wykonano studnię zewnętrzną w celu odwodnienia piwnicy, po czym w dniu 16 października 1998 r. przystąpiono do osuszania i ogrzewania piwnic w celu umożliwienia rozpoczęcia w nich prac. Do końca października 1998 r. ukończono roboty wewnętrzne w zakresie tynków i posadzek oraz instalacji wod.-kan. Do 15 października 1998 r. nie zostały ukończone prace będące przedmiotem umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. Pod koniec października ze względu na niskie temperatury przerwano wykonywanie dalszych prac wewnętrznych oraz robót elewacyjnych. Kontynuowano wtedy osuszanie i dogrzewanie piwnic. W listopadzie 1998 r. rozpoczęto roboty tynkarskie i instalacyjne w piwnicach. Dnia 12 grudnia 1998 r. uruchomiono kotłownię segmentu wewnętrznego, przyłączono segmenty zewnętrzne i rozpoczęto ogrzewanie budynku instalacją docelową. W styczniu 1999 r. na żądanie inwestorów dokonano przeróbek w zakresie instalacji c.o. W tym miesiącu zakończone zostały prace elewacyjne. Na początku lutego 1999 r. ukończono przeróbki instalacji c.o. zgodnie z życzeniem zamawiających. W lutym 1999 r. prowadzono prace wewnątrz budynku, wykonując między innymi okładziny schodów wewnętrznych z sukcesywną korektą kształtu i wysokości stopni. Stwierdzone nierówności schodów spowodowały konieczność wydłużenia prac przy wykonywaniu okładzin schodów w stosunku do terminu zaplanowanego na te prace. Podczas przeprowadzania robót od czerwca 1998 r. do lutego 1999 r. wykonawca nie uzyskiwał od zamawiających w sposób szybki jednoznacznych decyzji niezbędnych do dokonania danych czynności ani potrzebnych mu informacji. Zamawiający nie wskazali osoby, która przedstawiałaby wobec wykonawcy ich stanowisko przy podejmowaniu konkretnych czynności w toku wykonywania robót. Problemy komunikacyjne między wykonującym prace a zamawiającymi powodowały przeciąganie się prac. Pod koniec lutego 1999 r. kierownik budowy oraz przedstawiciel zarządu wykonawcy zgłosili do odbioru zakres prac dotychczas wykonanych. Na początku marca 1999 r. wykonawca przekazał dziennik budowy inwestorom.

W trakcie prowadzenia prac wykończeniowych przez (...) istniała konieczność ustanowienia przez zamawiających nadzoru inwestorskiego, co nie zostało uczynione do dnia 8 marca 1999 r. Zamawiający nie ustanowili również inspektora do nadzoru przy zakładaniu instalacji wodno-kanalizacyjnej i centralnego ogrzewania. Podczas wykonywania prac przez powoda zamawiający nie dostarczyli dokumentacji dotyczącej instalacji c.o. i wod.-kan. Po podjętych przez wykonawcę działaniach projekt instalacji c.o. i wytyczne dla instalacji wod.-kan. zostały opracowane przez J. W. (2). Projekt dotyczący c.o. zaakceptowali zamawiający. (...) prowadziła prace dotyczące założenia instalacji c.o. na podstawie projektu opracowanego przez J. W. (2), który posiadał uprawnienia do pełnienia samodzielnej funkcji technicznej kierownika budowy i robót w specjalności instalacji sanitarnych.

W dniu 9 czerwca 1998 r. na rzecz (...) z rachunku (...) s.c. dokonano zapłaty kwoty 90.000 zł tytułem przewidzianej w umowie nr (...) przedpłaty. W trakcie obowiązywania umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. za częściowo wykonywane prace (...) wystawiała na rzecz (...) s.c. faktury, rozliczając należności przy uwzględnieniu stawki 22% VAT, natomiast na rzecz D. B., M. B. (2) i S. B. (1) wystawiała rachunki uproszczone, rozliczając należności przy zastosowaniu 7% stawki VAT. W czasie obowiązywania umowy pierwsze rachunki za częściowo wykonane prace (...) wystawiła w dniu 29 października 1998 r., a kolejne w dniu 4 grudnia 1998 r. i 28 grudnia 1998 r. Rachunki i faktury były opłacane z rachunku (...) s.c. W dniu 29 października 1998 r. zostały wystawione obciążające zamawiających jako osoby fizyczne rachunki nr (...) opiewające na kwoty po 41.212,14 zł brutto (38.516,02 zł netto) oraz obciążająca (...) s.c. faktura nr (...) na kwotę 38.544,67 zł brutto (34.481 zł netto). Na poczet pełnego pokrycia należności za rachunki nr (...) i fakturę (...) zamawiający wpłacili w dniu 16 listopada 1998 r. kwotę 72.181,09 zł, oświadczając, że zapłaty dokonują po potrąceniu przedpłaty w wysokości 90.000 zł. Kwota wpłacona w dniu 16 listopada 1998 r. łącznie z całą kwotą przedpłaty stanowiły równowartość sumy należności z rachunków (...) i faktury (...). W dniu 4 grudnia 1998 r. wykonawca wystawił obciążające zamawiających jako osoby fizyczne rachunki nr (...) opiewające na kwoty po 41.014,19 zł brutto (38.331,02 zł netto) oraz obciążającą (...) s.c. fakturę nr (...) na kwotę 7.643,30 zł brutto (6.265 zł netto). Na poczet należności za rachunki nr (...) i fakturę (...) zamawiający wpłacili w dniu 17 grudnia 1998 r. kwotę 123.042,57 zł oraz kwotę 7.643,30 zł. Dokonane wpłaty stanowiły równowartość sumy należności z rachunków (...) i faktury (...). W dniu 28 grudnia 1998 r. przez wykonawcę zostały wystawione obciążające zamawiających jako osoby fizyczne rachunki nr (...) opiewające na kwoty po 16.852,50 zł brutto (15.750 zł netto) oraz obciążająca (...) s.c. faktura nr (...) na kwotę 33.855 zł brutto (27.750 zł netto). Na poczet należności za rachunki nr (...) i fakturę (...)

zamawiający wpłacili w dniu 11 stycznia 1999 r. kwotę 84.412,50 zł, która stanowiła równowartość sumy należności z tych rachunków i z tej faktury. W trakcie obowiązywania umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. (...) wystawiła następujące rachunki: a) w stosunku do S. B. (1): nr(...) na kwotę 41.212,14 zł brutto (38.516,02 zł netto), nr(...) na kwotę 41.014,19 zł brutto (38.331,02 zł netto), nr(...) na kwotę 16.852,50 zł brutto (15.750 zł netto), b) w stosunku do M. B. (2): nr(...) na kwotę 41.212,14 zł brutto (38.516,02 zł netto), nr (...) na kwotę 41.014,19 zł brutto (38.331,02 zł netto), nr (...) na kwotę 16.852,50 zł brutto (15.750 zł netto), c) w stosunku do D. B.: nr(...) na kwotę 41.212,14 zł brutto (38.516,02 zł netto), nr(...) na kwotę 41.014,19 zł brutto (38.331,02 zł netto), nr (...) na kwotę 16.852,50 zł brutto (15.750 zł netto). W trakcie obowiązywania umowy (...) wystawiła w stosunku do (...) s.c. faktury o następujących numerach: nr (...) na kwotę 38.544,67 zł brutto (34.481 zł netto), nr(...) na kwotę 7.643,30 zł brutto (6.265 zł netto), nr(...) na kwotę 33.855 zł brutto (27.750 zł netto).

Do końca lutego 1999 r. strona powodowa nie zwracała się do zamawiających z wyjaśnieniami co do nieukończenia w terminie prac będących przedmiotem umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. W piśmie z dnia 15 lutego 1999 r. skierowanym do powoda (...) s.c. oświadczyła, że w związku ze zwłoką w wykonaniu prac będących przedmiotem umowy nr (...) zamierza skorzystać z uprawnienia do naliczenia kar umownych za opóźnienie. (...) s.c. zaproponowała również wykonawcy negocjacje. Zamawiający spotkali się z przedstawicielami wykonawcy w dniu 16 lutego 1999 r., przedstawiając im propozycję podpisania dwóch aneksów do umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. dotyczących rozliczenia przedpłaty w wysokości 90.000 zł na poczet należności z umowy oraz zmian postanowień dotyczących odszkodowań i kar umownych celem zmobilizowania wykonawcy do zakończenia prac i wykonywania ich w dobrej jakości. Wykonawca nie wyraził zgody na podpisanie projektów aneksów. Rozmowy przeprowadzone w dniu 16 lutego 1999 r. nie doprowadziły do uzgodnienia między zamawiającymi a wykonawcą wspólnego stanowiska.

W piśmie z dnia 25 lutego 1999 r. (...) przedstawiła wspólnikom (...) s.c. swoje stanowisko w związku z wystąpieniem znacznych opóźnień w realizacji prac według umowy. Jako przyczyny opóźnień w realizacji prac spółka podała: a) opóźnienie w przekazaniu frontu robót spowodowane ciągłym utrzymywaniem się wody w piwnicach uniemożliwiające rozpoczęcie prac tynkarskich i instalacyjnych w piwnicach do 15 października 1998 r., b) wady ukryte wykonania budynku, w szczególności ponadnormatywne krzywizny podciągów, słupów, ścian, stropów wymagające pogrubienia tynków, źle wykonane stopnie biegów klatek schodowych, c) wykonywanie na żądanie zamawiających, pod groźbą nieodebrania instalacji, przeróbek już zakończonej i działającej instalacji c.o., niemających uzasadnienia technicznego, które to prace pochłonęły 4 tygodnie, d) zaleganie przez zamawiających z płatnościami, e) niedostarczenie dokumentacji technicznej zgodnie z pkt 4.1 umowy. (...) podała w przedmiotowym piśmie, że za zgodą zamawiających bądź na ich życzenie dokonała szeregu prac dodatkowych, w tym niezbędnych z przyczyn technologicznych do dalszego prowadzenia robót wykończeniowych, co przyczyniło się do zaistnienia opóźnień. Spółka wymieniła te prace dodatkowe wskazując, że zamawiającym zostaną dostarczone kosztorysy powykonawcze. Z powodu zaistnienia opóźnień (...) wystąpiła wobec zamawiających z propozycją zawarcia aneksu terminowego do umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. na wzajemnie ustalonych warunkach. W piśmie spółka wniosła o udzielenie przez zamawiających informacji na przedstawione przez nią dwanaście zagadnień dotyczących prac, podkreślając, że brak ich stanowiska w tych sprawach uniemożliwi dalszą kontynuację robót. Powód oświadczył w konkluzji, że w związku z brakiem możliwości zakończenia prac z opisanych przez niego przyczyn dokonuje zgłoszenia od odbioru końcowego dotychczasowy zakres prac zgodnie z pkt 5.9 umowy, proponując termin odbioru na dzień 10 marca 1999 r. Pismo z dnia 25 lutego 1999 r. zostało doręczone zamawiającym dnia 1 marca 1999 r.

W piśmie z dnia 27 lutego 1999 r. skierowanym do (...) D. B., M. B. (2) i S. B. (1), działający w imieniu własnym oraz jako osoba reprezentująca (...) s.c., oświadczyli, że na podstawie pkt 7.4 umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. rozwiązują przedmiotową umowę z dniem 1 marca 1999 r. Zamawiający powołali się na wynik negocjacji przeprowadzonych 16 lutego 1999 r. oraz na brak zaangażowania ze strony wykonawcy co do zakończenia prac zgodnie z umową. Podkreślili, że termin zakończenia prac upłynął 15 października 1998 r. Pismo z dnia 27 lutego 1999 r. zostało nadane w dniu 2 marca 1999 r., już po otrzymaniu przez zamawiających pisma wykonawcy z dnia 25 lutego 1999 r.

Pismo z dnia 27 lutego 1999 r. powód otrzymał 8 marca 1999 r. W odpowiedzi na nie, w piśmie z dnia 12 marca 1999 r. (...) podniosła, że wyłączną winę za skutki rozwiązania umowy ponoszą zamawiający, a formalne rozwiązanie

przez nich umowy w zaistniałych okolicznościach świadczy jednoznacznie o złej ich woli i potwierdza brak chęci współdziałania w realizacji umowy.

W pismach z dnia 12 marca 1999 r. skierowanych do powoda poszczególne zamawiający oświadczyli, że obciążają spółkę karami umownymi za niedotrzymanie terminu wykonania umowy oraz za konieczność jej rozwiązania z winy wykonawcy, załączając do pism noty obciążeniowe. (...) s.c. wskazała, że obciąża (...) karą umowną w wysokości 15% wartości umowy, tj. kwotą 44.011,50 zł, zgodnie z pkt 7.4 umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. oraz karą umowną za niedotrzymanie terminu wykonania umowy (136 dni opóźnienia) w wysokości 39.903,76 zł zgodnie z pkt 7.1.1. umowy. D. B., M. B. (2) i S. B. (1) oświadczyli natomiast, że obciążają (...), każdy z nich oddzielnie, karami umownymi w wysokości 15% wartości umowy, tj. kwotami po 27.686,25 zł, zgodnie z pkt 7.4 umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. oraz karami umownymi za niedotrzymanie terminu wykonania umowy (136 dni opóźnienia) w wysokości po 25.102,20 zł zgodnie z pkt 7.1.1. umowy. W piśmie z dnia 19 marca 1999 r. (...) podniosła, że nie uznaje obciążenia jej karami umownymi i odesłała przekazane jej noty obciążeniowe bez ich akceptacji.

W piśmie z dnia 19 marca 1999 r. powód wezwał zamawiających do uregulowania zaległych płatności z tytułu faktur i rachunków wystawionych od października do grudnia 1998 r. Zdaniem spółki, na dzień 19 marca 1999 r. zaległości te wynosiły łącznie 48.445,54 zł i były spowodowane zawyżonym potrąceniem zaliczki przez zamawiających przy płatnościach za dotychczas wystawione faktury i rachunki.

Na przełomie lutego i marca 1999 r. (...) zaprzestała prac w budynku przy ul. (...) w S.. W dniu 10 marca 1999 r. osoby reprezentujące powoda rozpoczęły przekazywanie budynku zamawiającym. Do dnia 1 kwietnia 1999 r. komisje złożone z przedstawicieli zamawiających i wykonawcy sporządzały protokoły, w których stwierdzano stan przekazywanego budynku, opisując w nich przeprowadzone przez wykonawcę prace wykończeniowe, ich rodzaj, zakres, jakość. W protokołach zapisano uwagi co do stanu obiektu i jakości wykonanych robót, w tym opisano stwierdzane usterki i nieprawidłowości. W dniu 22 marca 1999 r. wykonawca przekazał zamawiającym do akceptacji kosztorys przeprowadzonych przez niego w budynku robót dodatkowych, nieobjętych umową z dnia 3 czerwca 1998 r. W kosztorysie określono koszt prac dodatkowych na kwotę 68.504,98 zł. W piśmie z dnia 31 marca 1999 r. zamawiający oświadczyli, że zwracają (...) kosztorys na roboty dodatkowe opiewający na kwotę 68.504,98 zł bez jego akceptacji, z uwagi na fakt, że wykonane przez wykonawcę roboty dodatkowe nie były z nimi uzgodnione ani co do zakresu, ani co do wartości, nie został też zawarty aneks do umowy, który uwzględniałby zakres prac dodatkowych. Podczas procedury przekazywania obiektu przy ul. (...) w S. w dniu 29 marca 1999 r. przedstawiciele (...) oraz zamawiających sporządzili protokół, podpisany m.in. przez S. B. (1) i M. B. (2), w którym strony zgodnie oświadczyły, że wartość niewykonanych robót ustalają na kwotę 192.775 zł, zaś wartość robót wykonanych ustalają na kwotę 565.225 zł, zastrzegając, że wartość ta nie uwzględnia jakości wykonanych robót zgodnie z protokołem sporządzonym dnia 23 marca 1999 r. Wykonawca stwierdził w protokole z dnia 29 marca 1999 r., że kwota 565.225 zł stanowiąca wartość robót wykonanych zgodnie z umową nie obejmuje robót dodatkowych wykonanych na obiekcie. W dniu 1 kwietnia 1999 r. przedstawiciele wykonawcy i zamawiających sporządzili protokół, w którym dokonano ostatecznego przekazania obiektu w stanie określonym w protokołach z marca 1999 r. Przedstawiciele (...) oświadczyli, że przekazują zamawiającym obiekt w stanie technicznym zgodnym z protokołami odbioru sporządzonymi w dniach 10, 23 i 29 marca 2009 r. Jednocześnie strona powodowa ustosunkowała się do części stwierdzonych podczas odbierania obiektu usterek, proponując możliwość usunięcia części usterek. Propozycja usunięcia usterek nie została jednak zaakceptowana przez zamawiających.

Przeprowadzone przez (...) i przekazane do odbioru ostatecznie w dniu 1 kwietnia 1999 r. prace wykończeniowe w budynku przy ul. (...) w S. były częściowo wykonane wadliwie. W efekcie tych prac w budynku wystąpiły wady o istotnym charakterze. Wartość tych prac, z uwzględnieniem stwierdzonych wad, była niższa o kwotę 24.584,19 zł netto (bez VAT) w porównaniu z wartością tych prac, gdyby zostały one wykonane niewadliwie.

W dniu 6 kwietnia 1999 r. (...) wystawiła dla zamawiających trzy rachunki nr (...) oraz fakturę (...), w których obciążyła ich łączną kwotą 218.938 zł stanowiącą różnicę między ustaloną protokołarnie wartością wykonanych robót w wysokości 565.225 zł, a kwotą dotychczas przez nich zapłaconą, wyznaczając im termin 14 dni na zapłatę należności.

Rachunkiem nr (...) obciążono D. B. na kwotę 78.083,25 zł brutto (kwotę 72.975 zł netto wraz z podatkiem 7% VAT), rachunkiem nr (...) obciążono S. B. (1) na kwotę 46.553,56 zł brutto (kwotę 43.508 zł netto wraz z podatkiem 7% VAT), a rachunkiem nr (...) obciążono M. B. (2) na kwotę 78.083,25 zł brutto (kwotę 72.975 zł netto wraz z podatkiem 7% VAT). Fakturą nr (...) obciążono (...) s.c. kwotą 35.965 zł brutto (kwotą 29.480 zł netto wraz z podatkiem 22% VAT).

Zamawiający nie uznali otrzymanych w dniu 7 kwietnia 1999 r. rachunków (...) ani faktury (...) i odesłali te dokumenty wykonawcy bez ich realizacji oświadczając, że ewentualna zapłata na jego rzecz może nastąpić dopiero po sporządzeniu zweryfikowanego kosztorysu powykonawczego i usunięciu stwierdzonych w protokołach usterek.

W marcu 2001 r. (...) zażądała od zamawiających kar umownych za odstąpienie przez nich od umowy. W pismach z 5 marca 2001 r. powód zwrócił się do D. B., S. B. (1) i M. B. (2) z wezwaniami o zapłatę na jego rzecz należności z tytułu kary umownej naliczonej zgodnie z pkt 7.3 umowy z dnia 3 czerwca 1998 r., wyznaczając im termin 5 dni od otrzymania wezwania na zapłatę kary umownej. Tytułem kary umownej od D. B. i M. B. (2) zażądał kwot w wysokości po 27.634,50 zł, zaś od S. B. (1) kwoty 22.207,50 zł. Zamawiający odmówili zapłaty.

Pozwem z dnia 29 maja 2001 r. (...) wystąpiła do Sądu Okręgowego w Warszawie przeciwko D. B., S. B. (1) i M. B. (2), jako współnikom (...) s.c., o zasądzenie od nich solidarnie - tytułem należności wynikającej z umowy nr (...) - sumy 80.058,93 zł wraz z ustawowymi odsetkami, obejmującej kwotę 35.965,60 zł z nieopłaconej faktury (...) za wykonaną część prac oraz kwotę 44.193,33 zł stanowiącą karę umowną za odstąpienie od umowy. Sprawa zawisła pod sygn. akt XVI GC 1059/01. W toku procesu na mocy uchwały współników (...) s.c. z dnia 30 czerwca 2001 r. spółka ta została przekształcona w spółkę jawną pod firmą (...)M.S. (...) spółka jawna z siedzibą w S.. Wyrokiem z dnia 3 listopada 2005 r. wydanym w sprawie XVI GC 1059/01 Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanej C. (...)M.S. (...) spółki jawnej w S. na rzecz powoda (...) kwotę 34.515,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 sierpnia 2001 r. do dnia zapłaty, umorzył postępowanie co do kwoty 1.449,94 zł, w pozostałej części oddalił powództwo jako niezasadne oraz orzekł o kosztach postępowania. Apelację pozwanej spółki jawnej od przedmiotowego wyroku Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie I ACa 1228/06 oddalił wyrokiem z dnia 14 czerwca 2007 r.

W dniu 24 listopada 2005 r. współnicy (...) powzięli uchwałę o rozwiązaniu spółki. Tego dnia zgodnie z art. 274 § 1 k.s.h. nastąpiło otwarcie likwidacji (...).

Z ogólnej kwoty 565.225 zł netto stanowiącej wartość prac wykonanych przez (...) na rzecz wszystkich zamawiających, ogólna wartość prac wykonanych na rzecz S. B. (1) wynosiła 148.050 zł netto, ogólna wartość prac wykonanych na rzecz M. B. (2) wynosiła 184.230 zł netto, natomiast ogólna wartość prac wykonanych na rzecz D. B. wynosiła 184.230 zł netto.

Jako osoby fizyczne D. B., S. B. (1) i M. B. (2) zapłacili łącznie na rzecz (...) kwotę 349.963,64 zł za wykonane prace na podstawie umowy nr (...). Ponadto, jako współnicy (...) s.c., zapłacili oni na rzecz (...) kwotę 80.042,97 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że strony łączyła umowa o roboty budowlane w rozumieniu art. 647 k.c., nie zaś umowa o dzieło. Treść umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. świadczyła o tym, że na jej mocy powód zobowiązał się do oddania przewidzianego w umowie obiektu (budynku przy ul. (...) w S. z wykonanymi pracami wykończeniowymi i elewacyjnymi określonymi w umowie), wykonanego zgodnie z projektem i z zasadami wiedzy technicznej, a pozwani zobowiązali się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu, oraz do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia. Umowa nr (...) miała zatem wszystkie niezbędne cechy do uznania jej za umowę o roboty budowlane.

Sąd I instancji za nieskuteczny uznał zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew. Roszczenia o zapłatę, z którymi wystąpił powód, nie były przedawnione. Roszczenia wynikające z umowy o roboty budowlane przedawniają się w terminach określonych w art. 118 k.c. - w zależności od tego, czy związane są po stronie uprawnionego z działalnością gospodarczą, czy też nie, z upływem odpowiednio 3 i 10 lat. Nie ulegało wątpliwości, że powód zawarł umowę z dnia 3 czerwca 1998 r. w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, a zatem roszczenia wynikające z tej umowy, jako związane z powadzeniem działalności gospodarczej, przedawniały się

z upływem 3 lat od dnia ich wymagalności. Roszczenia o zapłatę za niewykonaną część prac dochodzone na podstawie rachunków nr (...) stały się wymagalne z dniem 20 kwietnia 1999 r., do którego pozwani mieli wyznaczony czas na uiszczenie należności wynikających z tych rachunków. Roszczenie o zapłatę przez pozwanych kar umownych stało się wymagalne w 2001 r., kiedy to powód sprecyzował wobec pozwanych swoje żądania z tytułu kar umownych. Składając więc pozwy w dniu 19 kwietnia 2002 r., roszczenia powoda wskazane w tych pozwach nie były przedawnione.

Sąd Okręgowy wskazał, że odpowiedzialność pozwanych z tytułu umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. była odpowiedzialnością solidarną. W umowie pozwani wspólnie zaciągnęli zobowiązania dotyczące ich wspólnego mienia. Związali się umową jako współwłaściciele zabudowanej nieruchomości położonej przy ul. (...) w S.. Ich wspólne zobowiązanie dotyczyło budynku znajdującego się na tej nieruchomości. W myśl art. 370 k.c., jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie dotyczące ich wspólnego mienia, osoby te są zobowiązane solidarnie, chyba że umówiono się inaczej. Na gruncie niniejszej sprawy pozwani nie umówili się inaczej niż to określono w art. 370 k.c., stąd ich zobowiązania z tytułu umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. stanowią zobowiązania solidarne.

Zdaniem Sądu I instancji pozwani byli uprawnieni do odstąpienia od umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. na podstawie art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. Do lutego 1999 r. powód nie wykonał prac określonych w umowie, mimo że uzgodniony przez strony termin zakończenia prac minął z dniem 15 października 1998 r. Strony nie zawarły porozumienia, na mocy którego termin ukończenia robót zostałby przedłużony. Skoro więc prace będące przedmiotem umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. nie zostały ukończone w terminie, bez potrzeby badania przyczyn wystąpienia opóźnienia i wyznaczenia dodatkowego terminu, pozwani byli uprawnieni z mocy art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. do natychmiastowego odstąpienia od umowy z powodu zaistnienia opóźnienia. Pozwani odstąpili od umowy w piśmie z dnia 27 lutego 1999 r., które to pismo dotarło do wiadomości powoda w dniu 8 marca 1999 r. W piśmie z 27 lutego 1999 r. pozwani powołali się co prawda na rozwiązanie umowy zgodnie z pkt 7.4, jednak umowa nie przewidywała możliwości jej natychmiastowego rozwiązania z winy wykonawcy. Na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego od umowy o roboty budowlane można było natomiast odstąpić z powodu zaistnienia opóźnienia. Mając na względzie regulację wynikającą z art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. oraz treść pisma pozwanych z dnia 27 lutego 1999 r., Sąd Okręgowy uznał, że w piśmie tym pozwani skutecznie odstąpili od umowy.

Od dnia 8 marca 1999 r. nie obowiązywała zatem stron umowa z dnia 3 czerwca 1998 r. Wskutek odstąpienia od umowy, na podstawie art. 494 k.c., pozwani byli obowiązani zwrócić powodowi wszystko, co otrzymali od niego na mocy umowy, w szczególności uiszczyć na jego rzecz wynagrodzenie za dotychczas wykonane prace na obiekcie. Po odstąpieniu od umowy, od 8 marca do 1 kwietnia 1999 r. trwała procedura przekazywania budynku przez powoda zamawiającym. Ostatecznie obiekt został odebrany przez pozwanych w dniu 1 kwietnia 1999 r. Prace nie były prowadzone na obiekcie od końca lutego 1999 r. W piśmie z dnia 25 lutego 1999 r. powód poinformował o niemożności kontynuowania prac, uznać zatem należało, że w tym dniu zaprzestął prowadzenia prac wykończeniowych. Powodowi z mocy art. 494 k.c. przysługiwało więc wynagrodzenie za prace wykonane zgodnie z umową do dnia otrzymania oświadczenia o odstąpieniu przez zamawiających od umowy, to jest do dnia 8 marca 1999 r.

W trakcie procedury odbierania budynku w dniu 29 marca 1999 r. strony uzgodniły, że łączna wartość prac wykonanych przez powoda wynosi 565.225 zł netto. Była to kwota między stronami niesporna i określała wartość netto prac wykonanych przez powoda na podstawie umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. aż do chwili zaprzestania przez niego prac na obiekcie. Między stronami niesporne było również, że ogólna wartość prac wykonanych na rzecz S. B. (1) wynosiła 148.050 zł netto, ogólna wartość prac wykonanych na rzecz M. B. (2) wynosiła 184.230 zł netto a ogólna wartość prac wykonanych na rzecz D. B. wynosiła 184.230 zł netto. Wymienione sumy zostały wskazane w piśmie procesowym powoda z dnia 6 lutego 2003 r., a twierdzeń powoda w tym zakresie, strona pozwana nie zakwestionowała. W skład sumy 565.225 zł, stanowiącej wartość netto wszystkich prac wykonanych przez powoda, wchodziła zatem kwota 516.510 zł (148.050 zł + 184.230 zł + 184.230 zł = 516.510 zł), stanowiąca łączną wartość prac wykonanych na rzecz samych tylko pozwanych (osób fizycznych), a nie na rzecz (...) s.c. Z pomniejszenia kwoty 565.225 r. (wartość netto wszystkich prac wykonanych przez powoda zarówno na rzecz pozwanych, jak i na rzecz (...))

s.c.) o kwotę 516.510 zł (łącna wartość netto prac wykonanych przez powoda na rzecz pozwanych) wynikało, że ogólna wartość netto prac wykonanych tylko na rzecz (...) s.c. wyniosła 48.715 zł.

Uzgodniona w umowie z dnia 3 czerwca 1998 r. cena za realizację prac została określona w wysokości netto, bez uwzględnienia podatku VAT. Powód naliczał podatek od towarów i usług od wartości wykonanych prac przy uwzględnieniu stawki VAT w wysokości 7% wobec pozwanych występujących jako osoby fizyczne, natomiast przy uwzględnieniu stawki VAT w wysokości 22% wobec (...) s.c., jako podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą. W stosunku do pozwanych powód wystawiał rachunki uproszczone, powiększając należności netto za wykonane przez siebie prace o stawkę 7% VAT, natomiast w stosunku do (...) s.c. powód wystawiał faktury VAT, powiększając należności netto za wykonane prace o stawkę 22% VAT.

Przyjmując w oparciu o okoliczności między stronami niesporne, że wartość netto wszystkich prac wykonanych przez powoda wynosiła 565.225 zł, z czego wartość netto prac wykonanych na rzecz pozwanych wynosiła 516.510 zł, zaś wartość netto prac wykonanych na rzecz (...) s.c. wynosiła 48.715 zł, Sąd Okręgowy stwierdził, że łączna wartość brutto prac wykonanych na rzecz pozwanych wyniosła 552.665,70 zł ($516.510 \text{ zł} + 7\% \times 516.510 \text{ zł} = 552.665,70 \text{ zł}$), natomiast łączna wartość brutto prac wykonanych na rzecz (...) s.c. wyniosła 59.432,30 zł ($48.715 \text{ zł} + 22\% \times 48.715 \text{ zł} = 59.432,30 \text{ zł}$). Łączna wartość brutto prac wykonanych przez powoda zarówno na rzecz pozwanych, jak i na rzecz (...) s.c. wynosiła 612.098 zł.

Powodowi przysługiwało wynagrodzenie od zamawiających za prace wykonane zgodnie z umową w łącznej wysokości 612.098 zł brutto. Do chwili złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy powód uzyskał od zamawiających częściową zapłatę za wykonane prace. Łącznie uzyskał on od pozwanych kwotę 349.945,64 zł, natomiast od (...) s.c. otrzymał kwotę 80.042,97 zł. Kwoty te stanowiły wartości brutto. Zamawiający uiszcili je na rzecz powoda na podstawie wystawionych przez niego w okresie od 29 października do 28 grudnia 1998 r. rachunków i faktur, które obciążały zamawiających należnościami brutto. W piśmie procesowym z dnia 26 maja 2003 r. pozwani oświadczyli, że jako osoby fizyczne uregulowali na rzecz powoda łącznie 349.945,64 zł, zaś jako wspólnicy (...) s.c. dodatkowo uiszcili na jego rzecz kwotę 80.042,97 zł. Swoje stanowisko pozwani podtrzymali w piśmie procesowym z dnia 12 lipca 2003 r., wyjaśniając wysokość wskazanych sum. Po sprecyzowaniu tych kwot przez pozwanych w piśmie z dnia 12 lipca 2003 r. strona powodowa nie zakwestionowała ich wysokości. W takiej sytuacji procesowej Sąd Okręgowy uznał za fakt przyznany przez powoda to, że do chwili odstąpienia od umowy pozwani, jako osoby fizyczne, uiszcili na rzecz powoda tytułem zapłaty za wykonane przez niego prace łączną kwotę 349.945,64 zł, a ponadto (...) s.c. uiszcili na rzecz powoda tytułem zapłaty za wykonane przez niego prace kwotę 80.042,97 zł.

Sąd I instancji zauważył, że powód w piśmie procesowym z dnia 6 lutego 2003 r. po pierwsze wskazał, że ogólna wartość brutto robót wykonanych na rzecz S. B. (1) wynosiła 158.413,50 zł (148.050 zł netto), część powyższej kwoty pozwany ten uregulował i do zapłaty pozostała mu kwota 46.535,56 zł brutto wynikająca z rachunku nr (...). Z powyższego wynikało, że S. B. (1) zapłacił na rzecz powoda za wykonane prace kwotę 111.877,94 zł brutto. Po drugie, powód wskazał, że ogólna wartość brutto robót wykonanych na rzecz M. B. (2) wynosiła 197.126,10 zł (184.230 zł netto), część powyższej kwoty pozwany ten uregulował i do zapłaty pozostała mu kwota 78.083,25 zł brutto wynikająca z rachunku nr (...). Z tego wynikało, że M. B. (2) zapłacił na rzecz powoda za wykonane prace kwotę 119.042,85 zł brutto. Po trzecie, powód wskazał, że ogólna wartość brutto robót wykonanych na rzecz D. B. wynosiła 197.126,10 zł (184.230 zł netto), część powyższej kwoty pozwana uregulowała i do zapłaty pozostała jej kwota 78.083,25 zł brutto wynikająca z rachunku nr (...). Oznaczało to, że D. B. zapłaciła na rzecz powoda za wykonane prace kwotę 119.042,85 zł brutto. W tej sytuacji, w oparciu o twierdzenia powoda należało przyjąć, że pozwani S. B. (1), M. B. (2) i D. B. uiszcili łącznie na jego rzecz kwotę brutto w wysokości 349.963,64 zł ($111.877,94 \text{ zł} + 119.042,85 \text{ zł} + 119.042,85 \text{ zł}$). Wyliczenie to było zbieżne z twierdzeniami pozwanych, że jako osoby fizyczne uregulowali na rzecz powoda łącznie 349.945,64 zł.

Sąd Okręgowy dodał, że kwota 80.042,97 zł uiszczona przez (...) s.c. na rzecz powoda stanowiła sumę brutto kwot wymienionych na wystawionych wobec (...) s.c. fakturach w okresie od 29 października do 28 grudnia 1998 r., tj. z faktur (...) ($38.544,67 \text{ zł} + 7.643,30 \text{ zł} + 33.855 \text{ zł}$). Faktury te zostały w całości opłacone środkami z rachunku (...) s.c. w wyznaczonym przez powoda terminie. W świetle tego uznać należało, że do marca 1999 r. (...) s.c. uiszcili na

rzecz powoda za wykonane przez niego prace łączną kwotą brutto w wysokości 80.042,97 zł. Sąd I instancji podkreślił, że skoro zobowiązanie zamawiających wynikające z umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. było solidarne, wpłata dokonana przez (...) s.c. musiała być uwzględniona przy rozliczeniu wynagrodzenia należnego wykonawcy.

Z uwagi na fakt, że powodowi z mocy art. 494 k.c. przysługiwało wynagrodzenie od zamawiających za prace wykonane zgodnie z umową w łącznej wysokości 612.098 zł brutto, przy czym powód uzyskał już za wykonane prace od pozwanych, jako osób fizycznych, kwotę 349.945,64 zł brutto, natomiast od (...) s.c. kwotę 80.042,97 zł brutto, wobec tego należne mu wynagrodzenie za wykonane prace wyniosło 182.109,39 zł brutto (612.098 zł - 349.945,64 zł - 80.042,97 zł).

Pozwani podnieśli zarzut złej jakości prac wykonanych przez powoda. Żądali obniżenia należnego powodowi wynagrodzenia za wykonane przez niego prace z uwagi na stwierdzone wady. Z opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa wynikało, że wykonane przez powoda roboty częściowo miały wady, charakter tych wad był istotny, zaś pozwani mogli żądać z tytułu tych wad obniżenia wynagrodzenia należnego powodowi za wykonane roboty w łącznej wysokości 24.584,19 zł + VAT. Wartość prac wykonanych przez powoda z uwzględnieniem stwierdzonych wad była więc niższa o kwotę 24.584,19 zł netto (bez VAT) w porównaniu z wartością tych prac, gdyby zostały one wykonane niewadliwie. Wskazana przez biegłego kwota w wysokości 24.584,19 zł netto nie była kwestionowana przez strony, Sąd Okręgowy oparł się zatem na wyliczeniu biegłego w tym zakresie. Kwota 24.584,19 zł powiększona o stawkę podatku od towarów i usług w wysokości 7%, mającą zastosowanie w przypadku prac wykonywanych na rzecz pozwanych, jako osób fizycznych, stanowiła kwotę 26.305,08 zł (24.584,19 zł + 7% x 24.584,19 zł = 26.305,08 zł). Wobec zgłoszenia przez pozwanych żądania obniżenia wynagrodzenia z tytułu stwierdzonych wad, należne powodowi od pozwanych wynagrodzenie podlegało obniżeniu o kwotę 26.305,08 zł brutto i wyniosło 155.804,31 zł (182.109,39 zł - 26.305,08 zł).

Opierając się na przedstawionej argumentacji Sąd I instancji zasądził od D. B., S. B. (1) i M. B. (2) solidarnie na rzecz (...) kwotę 155.804,31 zł.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 455 k.c. Zasadzając odsetki ustawowe za okres od dnia 26 maja 2003 r. do dnia zapłaty Sąd I instancji miał na względzie to, że dopiero w piśmie procesowym z dnia 6 lutego 2003 r. powód ostatecznie sprecyzował powództwo w ten sposób, że zażądał od pozwanych solidarnie kwoty 285.602,99 zł z tytułu umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. Wcześniej domagał się zasądzenia określonych kwot od każdego z pozwanych osobno, a nie solidarnie. W piśmie z dnia 6 lutego 2003 r. powód w sposób odmienny określił swe żądanie w stosunku do pozwanych, na nowo określając podstawy ich odpowiedzialności, w związku z czym przyjąć należało, że w tym piśmie powód po raz pierwszy wezwał pozwanych do uiszczenia na jego rzecz, solidarnie, określonej przez niego należności z umowy nr (...). Pismo z dnia 6 lutego 2003 r. zostało doręczone pozwany bezpośrednio przez powoda i brak było informacji o dacie, w jakiej pozwani otrzymali to pismo. Mając na względzie, że w piśmie z dnia 26 maja 2003 r. pozwani ustosunkowali się do pisma powoda z dnia 6 lutego 2003 r., uznać należało, że już w dniu 26 maja 2003 r. wiedzieli oni o żądaniu powoda zamieszczonym w piśmie z 6 lutego 2003 r. Ze stanowiącego wezwanie do zapłaty żądania powoda z dnia 6 lutego 2003 r. pozwani nie wywiązali się, a zatem co najmniej od dnia 26 maja 2003 r. pozostali w opóźnieniu z zapłatą, w sposób solidarny, na rzecz powoda należnej mu za wykonane prace kwoty 155.804,31 zł. W tej sytuacji Sąd Okręgowy zasądził odsetki ustawowe od kwoty 155.804,31 zł za okres od 26 maja 2003 r. do dnia zapłaty.

Sąd I instancji stwierdził, że zarzut potrącenia podniesiony przez pozwaną D. B. w odpowiedzi na pozew nie został sprecyzowany ani udowodniony. W toku procesu pozwana nie wykazała, aby przysługiwały jej względem powoda wierzytelności, które nadawałyby się do potrącenia zgodnie z art. 498 § 1 k.c.

Za bezzasadne Sąd Okręgowy uznał żądanie zasądzenia na rzecz powoda kar umownych od pozwanych na podstawie pkt 7.3 umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. Punkt ten stanowił, że w przypadku odstąpienia przez zamawiających od umowy w trakcie robót z przyczyn niezależnych od wykonawcy, zamawiający zapłacą wykonawcy karę umowną w wysokości 15% wartości umowy. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie zaistniała taka sytuacja, że

zamawiający odstąpili od umowy w trakcie robót z przyczyn niezależnych od wykonawcy. Zamawiający odstąpili od umowy przede wszystkim z powodu opóźnienia w ukończeniu prac trwającego ponad 100 dni, a także z powodu braku zaangażowania powoda w lutym 1999 r. co do jak najszybszego zakończenia prac. Nie było sporne między stronami, że prace przewidziane w umowie nr (...) nie zostały ukończone w ustalonym terminie, tj. do dnia 15 października 1998 r. W lutym 1999 r. prace były kontynuowane i nie było widoków na ich szybkie ukończenie. Pod koniec lutego 1999 r. powód zaprzestał prac twierdząc, że musi uzyskać określone decyzje i informacje od zamawiających, które umożliwią mu kontynuowanie prac. Opóźnienie w wykonaniu prac nie było spowodowane całkowicie z przyczyn niezależnych od powoda. Na opóźnienie w wykonywaniu prac złożyły się takie okoliczności, jak zaleganie wody w piwnicach budynku, niedbałe wykonanie prac przez osoby, które wybudowały budynek w stanie surowym zamkniętym (nierówne ściany, stropy, schody), brak przygotowanej przez pozwanych pełnej dokumentacji technicznej budynku, brak właściwej komunikacji między przedstawicielami wykonawcy a zamawiających. Jednak również z powodu postępowania powoda - profesjonalisty w zakresie wykonywania prac wykończeniowych - doszło do opóźnień w przeprowadzaniu prac, które skutkowały tym, że do dnia 15 października 1998 r. te prace nie zostały zakończone. W tym stanie rzeczy nie zostały spełnione przesłanki z pkt 7.3 umowy upoważniające powoda do naliczenia kar umownych.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu I instancji złożył powód, zaskarżając go w części, tj. oddalającej powództwo o zapłatę odsetek ustawowych od kwoty 155.804,31 zł za okres od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia 25 maja 2003 r., które określone zostały przez stronę powodową na kwotę 141.205,70 zł. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia polegający na przyjęciu, iż wobec literalnego zgłoszenia przez powoda żądania solidarnego zasądzenia należności od pozwanych w piśmie procesowym 6 lutego 2003 r. (data złożenia: 27 lutego 2003 r.), dopiero od zapoznania się przez nich z jego treścią, tj. od 26 maja 2003 r. należą mu się odsetki ustawowe od zasądzonej należności, podczas gdy z istoty łączącej strony umowy o roboty budowlane z 3 czerwca 1998 r obowiązek solidarnej zapłaty istniał po stronie pozwanych już od chwili, w której stały się wymagalne należności wskazane w wystawionych im przez powoda rachunkach nr (...) tj. od 21 kwietnia 1999 r.

Wskazując na powyższe powód wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku we wskazanej części i zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwoty 141.205,70 zł, tytułem odsetek ustawowych od sumy 155.804,31 zł. za okres od 21 kwietnia 1999 r. do 25 maja 2003 r., ewentualnie zasądzenie tychże odsetek oddzielnie od każdego z pozwanych w stosownym, przypadającym na każdego z nich zakresie;
- zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie.

Wyrok Sądu Okręgowego z dnia 20 grudnia 2011 r. został zaskarżony tylko w części i to dotyczącej należności ubocznej, tj. odsetek od kwoty 155.804,31 zł za okres od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia 25 maja 2003 r. W pozostałym zakresie orzeczenie Sądu I instancji nie zostało zaskarżone ani przez powoda ani przez pozwanego i uprawomocniło się. Okoliczność ta musiała być wzięta pod uwagę przy rozstrzygnięciu apelacji, bowiem zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne formalnie wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego są prawidłowe i Sąd Apelacyjny podziela je oraz przyjmuje za własne. Sąd I instancji w sposób bardzo szczegółowy zrekonstruował stan faktyczny w niniejszej sprawie i precyzyjnie wskazał na podstawie jakich środków dowodowych dokonał poszczególnych ustaleń.

W apelacji strona powodowa wskazuje co prawda na błąd Sądu Okręgowego w dokonaniu ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, jednakże rozwinięcie tego zarzutu oraz jego uzasadnienie wskazują, że przedmiotowy zarzut nie dotyczył ustaleń faktycznych, ale zastosowania przez Sąd I instancji prawa materialnego, bowiem to, od jakiej daty należą się odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego regulują przepisy Kodeksu cywilnego (art. 481 k.c., art. 455 k.c.). Powód podniósł, że odsetki od kwoty 155.804,31 zł winny zostać na jego rzecz zasądzone od dnia 21 kwietnia 1999 r., tj. po upływie terminu zapłaty wskazanego na rachunkach nr (...), nie zaś dopiero od daty doręczenia pozwany zgłoszenia przez niego żądania solidarnego zasądzenia od pozwanych roszczeń dochodzonych w niniejszej sprawie. Przedmiotu sporu nie stanowiło zatem ustalenie konkretnych dat, od których należało liczyć odsetki, ale rozważenie według jakich zasad ustalić, od kiedy pozwani popadli w opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego w wysokości 155.804,31 zł, co rodziłoby obowiązek zapłaty odsetek.

Roszczenie o odsetki ma charakter akcesoryjny względem roszczenia głównego, co oznacza, że co do zasady dzieli ono los zobowiązania głównego. W tej sytuacji, skoro w wyroku z dnia 20 grudnia 2011 r. przesądzone zostało, że pozwani ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę kwoty głównej, to tym samym - zgodnie z zasadą akcesoryjności odsetek - taką samą odpowiedzialność ponosili oni za zapłatę należności odsetkowych.

Odnosząc się do kwestii daty, od jakiej należały się powodowi odsetki od kwoty 155.804,31 zł należało zwrócić uwagę na następujące okoliczności.

Po pierwsze, zgodnie z treścią § 3 pkt 3.7 umowy nr (...) z dnia 3 czerwca 1998 r. należności na rzecz wykonawcy, wynikające z rachunków określonych umową, miały być płatne przez zamawiających w ciągu 14 dni od daty otrzymania tych rachunków od wykonawcy. Strony oznaczyły zatem termin spełnienia świadczenia i tym samym nie było już potrzeby odwoływania się do wynikających z art. 455 k.c. zasad określenia terminu spełnienia świadczenia.

Rachunki, na których podstawie strona powodowa dochodziła zapłaty w sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, tj. (...), wystawione zostały w dniu 6 kwietnia 1999 r. i określały termin zapłaty - zgodnie z umową - na 14 dni. Tym samym pozwani winni uregulować należności wynikające z powyższych rachunków do dnia 20 kwietnia 1999 r. i po tym terminie popadli w opóźnienie, co uprawniało powoda do żądania odsetek ustawowych na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Uprawnienie to znajdowało zresztą potwierdzenie w § 3 pkt 3.9 umowy, zgodnie z którym, w przypadku opóźnienia płatności przez zamawiających na rzecz wykonawcy ponad termin wskazany w pkt 3.7, zamawiający zobowiązani byli do zapłaty odsetek ustawowych za zwłokę.

Okoliczność, że każdy z ww. rachunków wystawiony został oddzielnie na poszczególnych pozwanych, nie mógł mieć w sprawie istotnego znaczenia, w sytuacji, gdy Sąd Okręgowy przyjął solidarną odpowiedzialność wszystkich pozwanych za całość wynagrodzenia należnego powodowi na podstawie umowy z dnia 3 czerwca 1998 r. Taki sposób fakturowania został przez strony ustalony w § 3 pkt 3.4 umowy nr (...), jednakże w okolicznościach niniejszej sprawy przyjęć należało, że miał on znaczenie dla rozliczeń wewnętrznych pomiędzy zamawiającymi, nie zaś dla rozliczeń pomiędzy wykonawcą a zamawiającymi.

Po drugie, zgodnie z treścią art. 366 § 1 k.c. kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna. Pierwotnie powód żądał poszczególnych części świadczenia od każdego z pozwanych z osobna, dopiero w piśmie procesowym wniesionym do Sądu I instancji w dniu 27 lutego 2003 r. dokonał modyfikacji żądania w ten sposób, że zażądał solidarnie całego świadczenia pieniężnego od wszystkich trzech pozwanych łącznie. Obie formuły dochodzenia roszczeń mieściły się w ramach określonych w art. 366 § 1 k.c. i nie można ich w żaden sposób łączyć z kwestią terminu spełnienia świadczenia. Termin ten - jak powyżej była o tym mowa - wynikał z postanowień łączącej strony umowy i związany był z wystawieniem przez wykonawcę rachunków i doręczeniem ich zamawiającym. Ani pierwotne wytoczenie powództwa ani jego późniejsza modyfikacja nie miały wpływu na określenie tego, w jakim terminie pozwani winni spełnić świadczenie wynikające z rachunków nr (...).

Nie było zatem podstaw do odmowy zasądzenia na rzecz powoda odsetek ustawowych od kwoty 155.804,31 zł za okres od dnia 21 kwietnia 1999 r. do dnia 25 maja 2003 r., których wysokość wynosiła 141.205,70 zł.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w pkt II w części w ten sposób, że zasądził solidarnie od D. B., S. B. (1) i M. B. (2) na rzecz (...) sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. kwotę 141.205,66 zł.

O kosztach postępowania przed Sądem II instancji, mając na względzie jego wynik, orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Jednocześnie, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) nakazano pobrać od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 7.061 zł tytułem opłaty od apelacji, od której uiszczenia powód został zwolniony.